vers VO OR vers

LEZING 10
64 MINUTEN

NUMERI

23-24

Bileam zegent Israël omdat God de vervloekingen van Balak verhindert.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/numeri/23-24

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Bileam en zijn kennis van Jahweh	3 min	4
2	Bileams hebzucht achter zijn vrome woorden	2 min	5
3	Bileams visioenen en het vallen in trance	2 min	7
4	God spreekt ondanks occulte machten	5 min	8
5	Hoe het verhaal van Bileam bekend werd	2 min	10
6	God beschermt tegen geestelijke aanvallen	3 min	11
7	Bileam blijft vragen tegen Gods wil in	2 min	13
8	Altaren en offers op de Baälhoogten	2 min	14
9	De eerste godsspraak: zegen in plaats van vloek	2 min	16
10	Israël als apart gezet en gezegend volk	3 min	17
11	Balak probeert het vanaf een andere plaats	2 min	19
12	God blijft bij Zijn zegen over Israël	2 min	20
13	Gods kracht en de beperking van beelden	2 min	22
14	Israël als leeuw en Balaks angst	2 min	23

15	Bileam stopt met bezweringen op de Peor	2 min	24
16	De derde godsspraak en de koning boven Agag	3 min	26
17	De leeuw van Israël en Jakobs zegen	2 min	27
18	De zegen van Abraham klinkt opnieuw	2 min	28
19	Balaks woede en Bileams laatste godsspraak	3 min	30
20	De ster en de scepter: David en de Messias	4 min	32
21	De toekomst van Amalek en de Kenieten	3 min	34
22	De schepen van Kittim en komende wereldrijken	4 min	36
23	Bileams list: Israël verleiden tot afgoderij	6 min	38
	Om verder te lezen		41

1

Bileam en zijn kennis van Jahweh

In de vorige lezing maakten we kennis met Bileam, de zoon van Beor, een man uit Mesopotamië die wordt beschreven als een waarzegger of een wichelaar. Hij is een raadselachtige, mysterieuze figuur, omdat hij een mengeling van een ware profeet en een valse profeet lijkt te zijn. Hij verwijst vaak naar Jahweh en noemt zijn God ook daadwerkelijk Jahweh.

Ik heb gezegd dat wichelaars in Mesopotamië het tot hun werk rekenden om de verschillende godsdiensten om hen heen te kennen. Ze werden namelijk in veel gevallen ingehuurd om bijzondere bezweringen en toverspreuken uit te voeren. Daarvoor was enige kennis nodig van de verschillende godheden die plaatselijk werden vereerd in de gebieden waar ze mogelijk werden gevraagd te werken. Misschien kende hij Jahweh op die manier. Maar het is moeilijk voor te stellen hoe hij op die manier van Jahweh had kunnen weten, want Jahweh had Zich pas geopenbaard door de bevrijding van Israël uit Egypte, veertig jaar daarvoor. De mensen die Jahweh kenden, bevonden zich vrijwel uitsluitend in dat gebied waar de Israëlieten rondzwierven.

Het is waar dat de geruchten over Jahwehs machtige daden tegen Egypte tot in Kanaän waren doorgedrongen, want de mensen in Jericho beefden ervoor. En dat gold ook voor de anderen die de Israëlieten tegenkwamen. Maar Mesopotamië ligt nog eens 360 mijl verder naar het noorden. Dat Bileam daar helemaal in het noorden over de machtige daden van Jahweh in Egypte zou hebben gehoord, of dat hij, zelfs als hij ervan had gehoord, werkelijk enige kennis van de wegen van Jahweh zou hebben gekregen, is nogal vergezocht.

Het is mogelijk dat de kennis van Jahweh daar in dat gebied eenvoudig bewaard was gebleven, aangezien Abraham zelf uit Mesopotamië was gekomen, en dat in wezen de bakermat van de beschaving na de zondvloed was. Hoewel veel van de volken andere goden waren gaan volgen en hun godsdienst hadden veranderd, is het mogelijk dat er nog een herinnering aan Jahweh was overgebleven in het gebied waar de beschaving

na de zondvloed was begonnen. Het gezin van Noach kende Jahweh immers. Bileam heeft zichzelf misschien eenvoudig als een volgeling van Jahweh beschouwd, maar zonder enige werkelijke openbaring zoals God die aan Israël had gegeven. Hij bedreef dus toverij en waarzeggerij, maar beschouwde zichzelf nog steeds als een man van Jahweh, van God, van de ware God.

Het is moeilijk te zeggen. We krijgen geen informatie waaruit we kunnen opmaken waarom of hoe hij met Jahweh verbonden raakte, hoewel hij geen Jood was en losstond van het Joodse volk, waar Jahweh Zich in die tijd openbaarde.

2

Bileams hebzucht achter zijn vrome woorden

Bovendien had deze man motieven die niet goed waren. Dat komt ons vreemd voor, omdat hij zo mooi lijkt te kunnen praten. Hij lijkt zo godsdienstig, zo vroom te spreken. Hij zegt dat geen enkel geldbedrag hem op andere gedachten zou kunnen brengen als Jahweh hem geen toestemming geeft om iets bepaalds te doen. Hij klinkt heel heldhaftig in zijn geestelijke overtuigingen. Maar tegelijkertijd lezen we in het Nieuwe Testament dat hij volledig door hebzucht werd gedreven en manieren probeerde te vinden om Jahweh te omzeilen wanneer Jahweh hem niet toestond het volk te vervloeken.

Dat merken we niet zo duidelijk op in het verhaal in Numeri, hoofdstuk 22 tot en met 24, waar de geschiedenis van Bileam staat. Het hele verhaal door lijkt hij zich behoorlijk aan Jahweh te onderwerpen en heel bereid te zijn om te doen wat Jahweh

zegt. Hij profeteert zelfs vier keer in aanwezigheid van Balak, de koning van Moab, die hem had ingehuurd om Israël te vervloeken. Elke keer zegent Bileam Israël, schijnbaar zonder angst. Wanneer Balak bezwaar maakt, gaat Bileam verder en zegt:

> Toen zei Bileam tegen Balak: Heb ik zelfs niet tot uw boden, die u naar mij toe stuurde, gesproken: Al zou Balak mij zijn huis vol zilver en goud geven, ik zal het bevel van de HEERE niet kunnen overtreden door uit eigen hart goed of kwaad te doen; wat de HEERE spreken zal, dat zal ik spreken.
>
> NUMERI 24:12-13

Of dit van Bileams kant zuivere trouw aan Jahweh was of dat hij werkelijk niet anders kon, is moeilijk te weten, want we zien dat God de woorden daadwerkelijk in Bileams mond legt. In vers 5 van hoofdstuk 23 staat:

> Toen legde de HEERE het woord in de mond van Bileam, en zei: Keer terug naar Balak, en aldus moet u spreken.
>
> NUMERI 23:5

In vers 12 zegt hij:

> Hij antwoordde en zei: Zou ik dat wat de HEERE mij in de mond legt, niet nauwlettend uitspreken?
>
> NUMERI 23:12

Aan de andere kant lezen we in hoofdstuk 24, vers 1, dat hij tot op dat moment toverij had gebruikt. Er staat:

> Toen Bileam zag dat het in de ogen van de HEERE goed was dat hij Israël zegende, ging hij niet, zoals de andere keren, over op bezweringen, maar richtte hij zijn gezicht naar de woestijn.
>
> NUMERI 24:1

Bij de eerste twee godsspraken die hij uitsprak, gebruikte hij dus toverij, en toch legde God een woord in zijn mond.

3

Bileams visioenen en het vallen in trance

Er zijn twee momenten in hoofdstuk 24 waarop Bileam zichzelf beschrijft als degene

> hij die de woorden van God hoort, spreekt; die het visioen van de Almachtige ziet, terwijl hij neervalt met ontsloten ogen.
>
> NUMERI 24:4

Dat staat in hoofdstuk 24, vers 4. Aan het einde van dat vers staat:

Dit zegt iemand die de woorden van God hoort, die een visioen van de Almachtige ziet en die neervalt met zijn ogen wijd open.

Dezelfde formulering staat ook in hetzelfde hoofdstuk, vers 16:

> hij die de woorden van God hoort, spreekt en die de kennis van de Allerhoogste weet; die het visioen van de Almachtige ziet, terwijl hij neervalt met ontsloten ogen.
>
> NUMERI 24:16

Deze verwijzing naar zijn neervallen is interessant. In de King James Version, en voor zover ik kan nagaan alleen in de King James Version, hebben ze het weergegeven als “falling into a trance”, in trance raken. Dat is heel goed mogelijk: toen de Geest over hem kwam, kan hij neergevallen en in trance geraakt zijn. Dat zou bij bepaalde occulte profeten het geval zijn. In de moderne tijd hebben we Edgar Cayce, de slapende profeet, die in zijn slaap profeteerde. En toestanden van trance zijn niet ongewoon bij bepaalde occulte praktijken, en waarschijnlijk zelfs bij sommige echte profeten. Het lijkt erop dat Ezechiël soms in trance geraakt kan zijn. We kunnen dus echt niet zeggen

dat God een profeet nooit in trance zou brengen. Maar als hij bij deze gelegenheden inderdaad in trance raakte, dan had hij werkelijk geen enkele controle over wat hij zei. Hij ging bezweringen gebruiken, hij ging toverij bedrijven, en God verscheen.

4

God spreekt ondanks occulte machten

Wat we hier moeten begrijpen, is niet dat God een heidense profeet die toverij bedrijft, eer bewijst. Het is dat God de geesten overmeestert die achter een heidense profeet staan die toverij bedrijft. God is soeverein over hen.

Ik had een vriend die, voordat hij christen was, in de gevangenis zat voor een paar kleine misdrijven in verband met drugs die hij had gepleegd. Christenen uit een baptistengemeente bezochten de gevangenen en getuigden tegenover hem, en hij ging met hen in discussie enzovoort. Hij hield zich bezig met de I Tjing, een Chinese vorm van waarzeggerij, waarbij je hexagrammen werpt enzovoort. Ze vertelden hem dat dat iets demonisch was, en hij geloofde hen niet.

Maar nadat ze weg waren, wierp hij een hexagram, met de I Tjing, en stelde een vraag. Ik weet niet hoe de I Tjing werkt. Ik heb die nooit gebruikt. Ik weet niet precies hoe je er informatie uit krijgt. Maar hij zei dat hij vroeg of het waar was wat de christenen hadden gezegd. En het antwoord dat hij van de I Tjing terugkreeg, was: “Ja, het is waar wat ze hebben gezegd.”

Het lijkt er dus op dat de demonen ofwel gedwongen worden Christus te erkennen, of dat God Zelf gewoon doorbreekt wanneer iemand iets gebruikt wat normaal gesproken een demonisch middel is. God neemt het eenvoudig over en brengt daardoor Zijn woord over.

Het is net als toen Saul naar de heks van Endor ging om Samuel te laten opkomen. Normaal gesproken is het niet mogelijk, of in elk geval niet toegestaan, om via heksen contact te leggen met de doden. Het is een occulte praktijk die de Bijbel verbiedt, en waarvan de meeste christenen echt geloven dat het niet kan. De meeste christenen geloven dat als je probeert contact te leggen met de doden, je te maken krijgt met een demon die zich voordoet als de overleden persoon. De Bijbel vertelt ons dat niet

uitdrukkelijk, maar er is reden om te geloven dat het waar zou kunnen zijn. Maar hoe dan ook, hoewel het een occult middel was om contact te leggen met de doden, nam God het over en stuurde Hij Samuel. Samuel verscheen werkelijk en profeteerde tegen Saul.

Ik hoorde iemand vertellen dat die, voordat die christen was, regelmatig het ouijabord gebruikte en werkelijk contact leek te hebben met een of andere geest die via het ouijabord communiceerde. Toen kwam die persoon tot behoud. En na tot behoud gekomen te zijn, probeerde die het ouijabord weer te gebruiken, en het werkte niet. Er gebeurde gewoon niets. De aanwijzer bewoog niet. Dus vroeg deze persoon aan Ouija: “Waarom communiceer je niet meer met mij?” Toen begon dat ding wel te bewegen, en het spelde de woorden: “Omdat je het bloed op je hebt.”

Maar kijk, er zijn demonische middelen voor waarzeggerij, en de demonen liegen niet altijd. De demonen zijn niet betrouwbaar. Hun getuigenis bevat vaak leugens, maar ze liegen niet altijd. Toen de demonen tegen Jezus spraken, zeiden ze ware dingen. Ze zeiden:

Jij bent de Zoon van God. We weten wie Je bent. Jij bent de Messias. Jij bent de Zoon van de Allerhoogste.

Dat was waar. Toen Jezus naar de naam van de demon vroeg, zei hij:

> En Hij vroeg hem: Wat is uw naam? En hij antwoordde: Mijn naam is Legio, want wij zijn met velen.
>
> MARKUS 5:9

Dat was blijkbaar waar. Demonen liegen niet altijd.

Soms worden de demonen, stel ik me voor, gedwongen de waarheid te spreken wanneer God hen onder druk zet of hen als het ware op Zijn eigen manier onder ede stelt. Net zoals Jezus in de Naam van de levende God bezworen werd om voor het gerecht de waarheid te spreken. Dus ook al was Bileam iemand die gewend was toverij te bedrijven en misschien zelfs boodschappen van demonen te ontvangen, God nam in dit geval, omwille van Israël, de regie over en sprak toch.

Het kan zijn dat Bileam inderdaad in trance raakte en dat God woorden in zijn mond legde waarover hij geen enkele controle had. Dat betekent dat hij eigenlijk niet zo bijzonder moedig was door Balak te trotseren. Hij had eenvoudigweg niet het vermogen om iets anders te doen. Hij had zichzelf niet in de hand.

Dat God in deze situatie door Bileam heen werkte, zelfs tegen Bileams wensen in, lijkt een illustratie te zijn van wat er in hoofdstuk 23 in een van zijn spreuken staat. In zijn tweede spreuk, vers 23, zegt hij — dit is hoofdstuk 23 en vers 23:

> Want er bestaat geen bezwering tegen Jakob of waarzeggerij tegen Israël. Er wordt in deze tijd over Jakob gezegd, en over Israël, wat God gedaan heeft.
>
> NUMERI 23:23

Kijk, Balak had Bileam ingehuurd om toverij en waarzeggerij tegen Israël te gebruiken. Onder inspiratie zegt Bileam dat dat niet kan. God zal dat niet toelaten. Dat is ook voor ons bemoedigend.

> Wat zullen wij dan over deze dingen zeggen? Als God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?
>
> ROMEINEN 8:31

Zelfs de demonische machten.

5

Hoe het verhaal van Bileam bekend werd

Dit verhaal over Bileam is een interessant en uniek verhaal in het boek Numeri, omdat er in het kamp van Mozes geen getuigen van waren. De andere verhalen in Numeri kon Mozes zelf hebben opgetekend vanuit zijn eigen ervaring als ooggetuige. Daar was hij bij, maar hier was hij niet bij. Hier was geen enkele Jood bij. Voor zover wij weten, waren de enige mensen die bij dit verhaal aanwezig waren en deze profetieën van Bileam hoorden, Bileam en Balak, en alle Moabitische en Midianitische dienaren die

daar bij hem waren, en de twee dienaren van Bileam die uit Mesopotamië kwamen. Niemand van het volk Israël was erbij. Toch is dit verhaal op de een of andere manier in handen van de Israëlieten terechtgekomen. Naar alle waarschijnlijkheid was er een soort schrijver aanwezig die opschreef wat Bileam zei, en kwam het in de Moabitische archieven terecht. Toen zij later door Israël werden overwonnen, hebben de Israëlieten die stukken blijkbaar in handen gekregen. Toen ze in hoofdstuk 31 inderdaad tegen de Midianieten vochten, wist Mozes op dat moment wat Bileam had gedaan. Het is mogelijk dat sommige Moabieten die bang waren voor Israël, daadwerkelijk naar Israël toe zijn gekomen en hun dit verhaal hebben verteld. Dat kan de bron van hun informatie zijn geweest. We weten niet waar het vandaan kwam, maar het is een uniek verhaal in die zin dat Mozes er zelf geen getuige van was. Het moet hem ter ore zijn gekomen via een verslag of via officiële stukken die door de Moabitische koning en zijn hof werden bijgehouden.

6

God beschermt tegen geestelijke aanvallen

Maar het is ook in een ander opzicht uniek. We zien namelijk dat Israël in gevechten verwikkeld is en dat God hun Beschermer is tegen mensen als Og en Sihon, de Amoritische koningen ten oosten van de Jordaan, of de Kanaänieten die ze eerder tegenkwamen. God beschermt hen nu. God strijdt voor hen tegen lichamelijke vijanden. Maar dit verhaal laat zien dat God hen ook tegen geestelijke aanvallen verdedigt. Want wat hier tegen hen werd ingezet, was geen lichamelijk kwaad. De bedoeling was hun geestelijk kwaad te doen, een geestelijke vloek over hen te brengen. En God beschermde hen daartegen.

Blijkbaar had Bileam de reputatie dat wanneer hij iemand vervloekte, die ook werkelijk vervloekt was. Ik weet niet hoe het kan dat bepaalde mensen zulke krachten zouden hebben. Naar alle waarschijnlijkheid was hij een werktuig van een demon in plaats van van Jahweh, hoewel hij zei dat hij een volgeling van Jahweh was. Het feit dat hij waarzeggerij en toverij gebruikte, geeft mij weinig reden om te denken dat hij werkelijk geregeld contact had met de ware God of door de ware God werd gebruikt.

Maar er kan een machtige geestelijke kracht achter hem hebben gezeten. Als dat zo was, heeft God die kracht eenvoudig overmeesterd en Zelf ingegrepen, net zoals Hij dat deed bij de heks van Endor en Samuel liet opkomen.

Bedenk dat de heks van Endor verbaasd was toen ze Samuel zag komen, hoewel ze naar het heette was ingehuurd om Samuel te laten opkomen. Toen Samuel werkelijk verscheen, schreeuwde ze en werd ze bang, omdat ze dat niet verwachtte. Misschien verwachtte ze dat in plaats daarvan de geest met wie ze vertrouwd was, zou verschijnen. Hoe dan ook, het verschijnsel dat God spreekt via occulte middelen en via iemand die het occulte beoefent, is iets raadselachtigs. En toch laat dit verhaal zien dat God aan de kant van Israël staat, om hen niet alleen tegen lichamelijke vijanden te beschermen, maar zelfs tegen geestelijk kwaad, en om hen zelfs te behoeden voor de pogingen van tovenaars en dat alles.

Wat heeft dat nu met ons te maken? Persoonlijk denk ik dat we niet bang hoeven te zijn voor toverij. We hoeven niet bang te zijn voor demonen, tenzij we zelf compromissen met hen sluiten. Als we ons met het occulte inlaten, vragen we om moeilijkheden. Dan laten we onze waakzaamheid verslappen. Maar als we er eenvoudig naar streven God te volgen, hoeven we ons geen zorgen te maken over hoeveel heksen of tovenaars er rondlopen die ons proberen te betoveren. Het kan zijn dat we de gevolgen daarvan soms voelen en ons ertegen moeten verzetten en een strijd moeten voeren, maar we kunnen hen verslaan. Dat hoort, naast andere dingen, bij de geestelijke strijd van de christen. Dat wil zeggen, wanneer de demonen komen:

> Onderwerp u dan aan God. Bied weerstand aan de duivel en hij zal van u wegvluchten.
>
> JAKOBUS 4:7

En zo zien we dat dit zelfs in het Oude Testament opgaat wanneer God Israël wil beschermen, omdat ze op dit specifieke moment geen demonen aanbidden, zoals ze soms wel deden. Dan kunnen zelfs de demonische machten van een machtige tovenaar hun geen kwaad doen.

7

Bileam blijft vragen tegen Gods wil in

We hebben nu hoofdstuk 22 gelezen, waarin Balak aanvankelijk zijn boodschappers naar Bileam stuurde en hem vroeg te komen. Bileam raadpleegde God, en God zei:

> Toen zei God tegen Bileam: U mag niet met hen meegaan, u mag dat volk niet vervloeken, want het is gezegend.
>
> NUMERI 22:12

Bileam sloeg het eerste aanbod af, met het geld dat daarbij hoorde, en de boodschappers gingen terug naar Balak. Die nam geen genoegen met dat antwoord. Blijkbaar had hij veel vertrouwen in Bileam en dacht hij dat Bileam zijn enige hoop was. En dus bood hij hem elke eer aan die hij maar zou wensen. Hij mocht zijn prijs noemen, en Balak zou die betalen. En Bileam zegt:

> Nu dan, blijft u toch ook deze nacht hier, opdat ik weet wat de HEERE verder tot mij spreken zal.
>
> NUMERI 22:19

Nu had Bileam dat niet moeten doen, want God had hem al laten weten wat Zijn wil was. Maar Bileam wilde het geld, en dus hoopt hij toestemming te krijgen om iets te doen waarvan hij wist dat het verkeerd was. En God gaf hem toestemming om het te doen, maar was boos toen hij ging. En dat is eerlijk gezegd iets waar we rekening mee moeten houden. God geeft ons vaak wat we vragen, maar met verschraling van onze ziel. Of Hij geeft ons toestemming om iets te doen waarvan Hij weet dat we het toch gaan doen. We blijven erom vragen terwijl Hij ons al nee heeft gezegd, terwijl Hij Zijn wil al heeft geopenbaard. Als we blijven proberen Hem van gedachten te laten veranderen, doet Hij dat misschien wel. Hij verandert niet werkelijk van gedachten, maar Hij geeft ons dan toch toestemming om iets te doen wat schadelijk zal zijn. En dit zou voor Bileam schadelijk zijn geweest, want er was een engel gestuurd om hem tegen

te houden en hem zelfs te doden als hij te ver zou doorgaan. Maar zijn ezelin was zo verstandig om onder hem te gaan liggen en uiteindelijk tegen hem te spreken. Toen zag Bileam de Engel van de HEERE, en de Engel van de HEERE zei tegen hem:

> En de engel van de HEERE zei tegen Bileam: Ga met deze mannen mee, maar alleen het woord dat ik tot u spreken zal, mag u spreken. Daarop ging Bileam met de vorsten van Balak mee.
>
> NUMERI 22:35

8

Altaren en offers op de Baälhoogten

Dus hij kwam aan, en we zagen aan het einde van hoofdstuk 22 dat hij in Moab aankwam en daar voor de nacht werd ondergebracht. Hij kreeg een goede maaltijd en een verblijfplaats. De volgende ochtend was het tijd om eropuit te gaan en Israël te vervloeken. We zien in het laatste vers van hoofdstuk 22, dat het eerste vers van hoofdstuk 23 zou moeten zijn als de hoofdstukindeling in dit geval logischer was, dat er staat:

> De volgende morgen gebeurde het dat Balak Bileam meenam en hem op de Baälhoogten liet klimmen, zodat hij vandaar het uiterste deel van het volk kon zien.
>
> NUMERI 22:41

Men ging er enigszins bijgelovig van uit dat je, als je iemand wilde vervloeken, die persoon beter in het zicht kon hebben. Dat je naar hem keek terwijl je vervloekingen uitsprak. Blijkbaar zou je vervloeking onderweg naar die persoon minder hindernissen tegenkomen als er een vrije zichtlijn was, zoals bij een radiobundel of zoiets.

> Toen zei Bileam tegen Balak: Bouw hier voor mij zeven altaren en bereid hier voor mij zeven jonge stieren en zeven rammen.
>
> NUMERI 23:1

Dit gebeurde op elke plaats. Of deze zeven stieren en zeven rammen aan Bileam werden geofferd, of aan Jahweh, of aan een andere geest, wordt ons niet precies verteld. Ze bevonden zich tenslotte op de hoogten van Baäl. Op die hoogten zouden de altaren van Baäl staan. Over het algemeen bouwden de heidenen hun heiligdommen bij voorkeur op de hoogste heuvels of de hoogste plekken die ze konden vinden, om hun goden te eren. Deze plek, de hoogte van Baäl, werd dus gekozen vanwege het uitkijkpunt dat die bood, het uitzicht. Maar het was ook de plek waar altaren voor Baäl stonden.

Deze zeven altaren werden waarschijnlijk voor Jahweh gebouwd, en er werden dieren op geofferd. Maar God wilde natuurlijk alleen dat offers aan Hem werden gebracht op het altaar in de tabernakel. Dit was dus niet bepaald iets waarbij Gods instructies werden opgevolgd.

> Balak deed zoals Bileam gesproken had, en Balak en Bileam offerden een jonge stier en een ram, op elk altaar.
>
> NUMERI 23:2

Maar aangezien geen van beiden Levieten waren, konden deze offers nauwelijks als aanvaardbaar worden beschouwd.

9

De eerste godsspraak: zegen in plaats van vloek

> Toen zei Bileam tegen Balak: Ga bij uw brandoffer staan. Ik zal weggaan, misschien zal de HEERE mij tegemoetkomen, en wat Hij mij tonen zal, zal ik u bekendmaken. Toen ging hij naar een kale hoogte. God ontmoette Bileam en die zei tegen Hem: Zeven altaren heb ik opgesteld en ik heb op elk altaar een jonge stier en een ram geofferd. Toen legde de HEERE het woord in de mond van Bileam, en zei: Keer terug naar Balak, en aldus moet u spreken. En hij keerde naar hem terug en zie, hij stond bij zijn brandoffer, hij en al de vorsten van Moab. Toen hief hij zijn spreuk aan en zei: Uit Syrië heeft Balak, de koning van Moab, mij laten halen, vanuit het bergland van het oosten: Kom, vervloek mij Jakob, kom, verwens Israël! Hoe kan ik vervloeken wie God niet vervloekt, hoe kan ik verwensen wie de HEERE niet verwenst? Want vanaf de top van de rotsen zie ik hem, vanaf de heuvels neem ik hem waar; zie, dat volk woont afgezonderd, onder de heidenvolken rekent het zich niet. Wie heeft het stof van Jakob geteld, en het aantal, het vierde deel van Israël? Moge mijn ziel de dood van de oprechten sterven en mijn einde zijn als dat van hem.
>
> NUMERI 23:3-10

> Toen zei Balak tegen Bileam: Wat hebt u mij aangedaan? Ik heb u laten komen om mijn vijanden te vervloeken, en zie, u hebt hen juist overvloedig gezegend! Hij antwoordde: Moet ik niet nauwlettend uitspreken wat de HEERE mij in de mond legt?
>
> NUMERI 23:11-12

Het is duidelijk dat hij onder inspiratie in wezen zegt dat hij deze mensen niet kan vervloeken, omdat God hen niet heeft vervloekt of veroordeeld. God had hen eigenlijk bij verschillende gelegenheden wel veroordeeld en had zelfs al hun voorouders in de woestijn laten sterven vanwege hun slechte daden. Maar tegenover Moab, dat nu beschuldigingen tegen Israël probeerde in te brengen, had God niets tegen Israël. God zag geen enkele misstap die Israël tegenover Moab had begaan, op grond waarvan Moab bij God een aanklacht tegen hen zou kunnen indienen.

10

Israël als apart gezet en gezegend volk

Let erop dat hij in vers 9 zegt:

Ze zijn een volk dat op zichzelf leeft en zichzelf niet tot de andere volken rekent.

Dat is precies wat God met Israël voorhad: niet tot de volken gerekend worden. Ja, zeker een van de volken op aarde, maar niet tot dezelfde categorie gerekend worden als zij. Een bijzonder volk, een uniek, een heilig volk, voor God apart gezet.

Zo zijn ook wij christenen:

> Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilig volk, een volk dat God Zich tot Zijn eigendom maakte; opdat u de deugden zou verkondigen van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht,
>
> 1 PETRUS 2:9

En we worden eigenlijk niet tot de volken gerekend. We behoren tot verschillende volken. We worden geboren in verschillende landen, waar we paspoorten en geboorteakten en dergelijke hebben die ons staatsburgerschap aantonen. Maar onze werkelijke identiteit is dat we tot het volk van God behoren. Wij zijn het Koninkrijk, de volgelingen van Jezus Christus, en daarom maken we niet echt in dezelfde zin deel uit van de volken.

Kijk, als je geen christen bent, dan zou je hoogste trouw aan je volk moeten gelden, want daartoe ben je verplicht. Allereerst biedt je land je bescherming en levensonderhoud, enzovoort. De overheid is het die haar burgers veiligheid biedt. Ook je buren, je gezin en je verdere familie maken deel uit van je volk. Als je geen hogere trouw kent, zou je trouw aan je volk moeten zijn. Maar de hoogste trouw van de christen geldt God, en God staat soms tegenover een volk. Daarom zijn christenen in zekere zin een volk dat niet tot de volken gerekend wordt. We leven onder de volken, maar onze werkelijke trouw ligt elders. Hoewel we goede burgers kunnen zijn van de landen waar we wonen, die zich aan de wet houden en geen onruststokers zijn, geldt onze werkelijke trouw niet die volken, maar de Koning der koningen. In zekere zin wordt Gods volk dus niet tot de volken gerekend, hoewel het zelf een heilig volk is.

Wanneer hij zegt:

Wie kan het stof van Jakob tellen, of een kwart van Israël?

dan spreekt hij natuurlijk retorisch. De gedachte is dat er zo veel van hen zijn, dat zelfs het tellen van een kwart van hen uitputtend zou zijn, misschien zelfs onmogelijk. En wanneer hij zegt:

Laat mij sterven zoals de rechtvaardigen sterven, en laat mijn einde zijn zoals dat van hen.

dan is dat gewoon een manier om te zeggen: deze mensen zijn werkelijk gezegend. Ik wou dat ik zoals zij kon zijn. Ik wou dat ik de dood kon sterven die zij zullen sterven.

Helaas voor Bileam gebeurde dat niet. Hij stierf de dood van de goddelozen. Hij kwam daadwerkelijk om in de strijd, in een oorlog van vergelding en wraak die Israël voerde tegen Midian en tegen Bileam zelf, vanwege wat hij uiteindelijk deed om een vloek over het volk Israël te brengen. Hij spreekt de wens uit om de dood van een rechtvaardige te sterven, maar helaas is hij geen rechtvaardige. Hij stierf niet de dood van een rechtvaardige, maar hij stierf de dood van een slecht mens.

11

Balak probeert het vanaf een andere plaats

Vers 13 zegt:

> Toen zei Balak tegen hem: Kom toch met mij mee naar een andere plaats, vanwaar u het volk kunt zien; slechts de uitlopers ervan kunt u zien, u kunt het niet helemaal zien. Vervloek het mij daarvandaan!
>
> NUMERI 23:13

Het is niet helemaal duidelijk wat Balak hierbij dacht. Het lukt niet als je het hele volk ziet, dus laten we naar een andere plaats gaan waar je maar een deel van hen kunt zien. Misschien zegt hij: ‘Misschien laat Jahweh je niet het hele volk vervloeken, maar misschien laat Hij je wel een deel van hen vervloeken.’ Misschien zal God een vloek over een deel van hen toestaan, want dat zou misschien al genoeg zijn.

Bedenk dat Balak bang was dat de Israëlieten hem zo ver in aantal overtroffen dat ze, als het tot een strijd kwam, wat volgens hem zou gebeuren, hem door hun overmacht zouden overweldigen. Maar als misschien een deel van hen door God vernietigd of door God vervloekt kon worden, zou dat Moab het overwicht geven dat ze nodig hadden als het tussen de twee volken tot een treffen kwam.

> Hij nam hem mee naar de vlakte van Zofim, naar de top van de Pisga. En hij bouwde zeven altaren, en hij offerde op elk altaar een jonge stier en een ram. Toen zei hij tegen Balak: Ga hier bij uw brandoffer staan, en ikzelf zal verderop God ontmoeten. De HEERE ontmoette Bileam en legde hem een woord in zijn mond. En Hij zei: Keer naar Balak terug, en aldus moet u spreken. Hij kwam bij hem, en zie, hij stond bij zijn brandoffer, met de vorsten van Moab bij hem. En Balak zei tegen hem: Wat heeft de HEERE gesproken? Toen hief hij zijn spreuk aan en zei: Sta op, Balak, luister; hoor mij aan, zoon van Zippor. God is geen man, dat Hij liegen zou, of een mensenkind, dat Hij ergens berouw over hebben zou. Zou Híj iets zeggen en het dan niet doen? Zou Híj spreken en het niet gestand doen? Zie, ik kreeg opdracht om te zegenen: als Hij zegent, kan ik het niet keren.
>
> NUMERI 23:14-20

12

God blijft bij Zijn zegen over Israël

Nu, dit punt:

Is God soms een mens, dat Hij zou liegen, of een mensenkind, dat Hij van gedachten zou veranderen?

Hier zien we in het poëtische parallellisme van het Midden-Oosten dat ‘mens’ en ‘mensenkind’ eenvoudig parallelle gedachten zijn, identieke gedachten.

God zal niet van gedachten veranderen.

Dat betekent dat Hij hierover niet van gedachten zal veranderen. Hij is geen mens die je door smeken of omkoping of wat dan ook kunt overhalen om van standpunt te veranderen, zoals dat bij sommige mensen kan. God heeft gezegd:

Ik ga deze mensen zegenen.

En Hij kan hierover niet op andere gedachten worden gebracht.

Vers 21:

> Hij aanschouwt geen onrecht in Jakob; ook ziet Hij geen kwaad in Israël aan. De HEERE, zijn God, is met hem, en de jubelklank van de Koning is bij hem.
>
> NUMERI 23:21

Dat is een vreemde uitspraak, want God heeft heel veel ongerechtigheid en goddeloosheid in Israël aangetroffen. Maar blijkbaar bedoelt hij dat God, wat voor twist Moab ook met Israël zou kunnen hebben, niets ziet wat Israël heeft gedaan om zo'n twist aan te wakkeren. God ziet Israël niet als schuldig aan iets waarvoor Hij zou moeten luisteren wanneer Moab met een klacht of een vloek tegen Israël komt.

Israël heeft beslist zijn aandeel aan ongerechtigheid en goddeloosheid gehad, en God heeft dat gezien. Maar dat is nu allemaal voorbij. Dat ligt nu in het verleden. Op dit moment gedraagt Israël zich goed. God staat aan hun kant, en Hij ziet geen reden waarom Moab een twist met hen zou hebben. Israël heeft Moab immers niets misdaan. En ook tegenover God heeft Israël op dit moment, op dit huidige moment, niets gedaan waarvoor God een vloek over hen zou willen brengen.

Nu weten we dat Israël geen aardse koning had. Deze koning moet dus een verwijzing naar Jahweh zijn, omdat dit opnieuw parallel staat met de woorden De Heer, zijn God.

God laat als hun Koning Zijn overwinningskreten onder Israël klinken.

13

Gods kracht en de beperking van beelden

> God heeft hen uit Egypte geleid; Hij is hem als de hoorns van een wilde os.
>
> NUMERI 23:22

Of zelfs nog meer dan dat. Maar een wilde os is het sterkste dier dat ze zich konden voorstellen om Jahweh mee te vergelijken.

Dat is het probleem wanneer je iets probeert te bedenken waarmee je Jahweh kunt vergelijken. Toen de Israëlieten uit Egypte kwamen en hun lied zongen in Exodus 15, zeiden ze:

> Wie is als U onder de goden, HEERE? Wie is als U, verheerlijkt in heiligheid, ontzagwekkend in lofzangen, U Die wonderen doet?
>
> EXODUS 15:11

En het antwoord is dat niemand is zoals Hij. Eén reden waarom God hun niet toestond gesneden beelden te maken, is dat een gesneden beeld God noodzakelijkerwijs tot iets beperkt. Je maakt een beeld van een stier om uit te beelden hoe sterk Hij is. Hij is sterker dan een stier, en Hij heeft heel veel eigenschappen die anders zijn dan die van stieren. Iets waarvan je een beeld zou kunnen maken, zou op een heel beperkte manier één kenmerk van God kunnen weergeven, maar het zou niet toereikend zijn. Het zou Hem beperken, en daarom zou je het niet moeten proberen.

Maar de heidenen maakten wel beelden van stieren en arenden en geiten en vissen om te aanbidden. Dat deden ze door te proberen een bewonderenswaardig kenmerk van die dieren te kiezen en dat aan hun godheden toe te schrijven. Hier zegt Bileam dat Jahwehs kracht als die van een wilde os is. Als het aan hem lag, zou hij waarschijnlijk een beeld van een os maken om Jahweh voor te stellen. Dat zou een vergissing zijn.

14

Israël als leeuw en Balaks angst

> Want er bestaat geen bezwering tegen Jakob of waarzeggerij tegen Israël. Er wordt in deze tijd over Jakob gezegd, en over Israël, wat God gedaan heeft. Zie, een volk, het staat op als een leeuwin, als een leeuw richt het zichzelf op; het gaat niet liggen, voordat het zijn prooi opgegeten heeft en het bloed van zijn slachtoffers gedronken heeft.
>
> NUMERI 23:23-24

Dat is natuurlijk precies waar Balak bang voor is: dat Israël zal opstaan en Moab zal verslinden. Maar zoals we eerder hebben aangegeven, had Israël geen plannen om Moab aan te vallen. God had Israël verboden om Moab of Ammon te vernietigen. Ze stamden allebei van Lot af en waren allebei als het ware broedervolken van Israël. Hoewel de Moabieten en de Ammonieten goddeloos en heidens waren, was God niet van plan hen door de hand van Israël te oordelen. Israël vormde dus niet echt een bedreiging voor Moab. Maar Moab dacht van wel.

Wanneer Bileam zegt dat Israël als een leeuw is die zal opstaan en niet zal gaan liggen totdat hij zijn prooi verslindt en het bloed van de verslagenen drinkt, dan zijn die Kanaänieten de prooi, aan de overkant van de Jordaan, tegenover Moab. Maar dat weet Balak niet.

Balak zei tegen Bileam:

> Toen zei Balak tegen Bileam: Als u het volk beslist niet wilt vervloeken, zegen het dan in ieder geval ook niet.
>
> NUMERI 23:25

Eerst wil ik dat je hen vervloekt, en dan zegen je hen. Nu is het al genoeg als je gewoon niets doet. Je zegent hen. Waarom houd je nu niet gewoon je mond? Zeg niets, want je bent hen aan het zegenen. Het is goed als je hen niet vervloekt; zegen hen dan ook

gewoon niet.

Daarop antwoordde Bileam en zei:

> Bileam antwoordde en zei tegen Balak: Heb ik niet tot u gesproken: Alles wat de HEERE zal spreken, dat zal ik doen?
>
> NUMERI 23:26

15

Bileam stopt met bezweringen op de Peor

Toen zei Balak tegen Bileam:

> Daarop zei Balak tegen Bileam: Kom toch, ik zal u naar een andere plaats meenemen. Misschien is het goed in de ogen van die God dat u het daarvandaan voor mij vervloekt.
>
> NUMERI 23:27

Balak leert maar langzaam.

> Toen nam Balak Bileam mee naar de top van de Peor, die uitzicht heeft over de wildernis. En Bileam zei tegen Balak: Bouw hier voor mij zeven altaren en bereid hier voor mij zeven jonge stieren en zeven rammen. Balak deed wat Bileam gezegd had. Hij offerde op elk altaar een jonge stier en een ram.
>
> NUMERI 23:28-30

Hoofdstuk 24:

> Toen Bileam zag dat het in de ogen van de HEERE goed was dat hij Israël zegende, ging hij niet, zoals de andere keren, over op bezweringen, maar richtte hij zijn gezicht naar de woestijn.
>
> NUMERI 24:1

Bileam leert ook maar langzaam. God had hem al voordat hij van huis vertrok gezegd dat Hij Israël niet wilde vervloeken. Maar nu, na deze twee godsspraken, waarbij hij voordien blijkbaar een of andere vorm van toverij had gebruikt, verandert hij van gedachten, omdat hij merkt dat God Israël wil zegenen. Je zou denken dat hem dat al eerder duidelijk had moeten zijn.

> Toen Bileam zijn ogen opsloeg en Israël zag, gelegerd volgens zijn stammen, kwam de Geest van God over hem.
>
> NUMERI 24:2

Dit is de eerste en enige keer dat er wordt vermeld dat de Geest van God op hem kwam. Al moeten we misschien begrijpen dat dit ook gebeurde bij de andere gelegenheden waarbij God hem woorden in de mond legde. Misschien ook niet. Misschien was hij, omdat hij daarvoor toverij gebruikte, niet vervuld met de Geest. Misschien was het eenvoudig zo dat, wanneer de demonen die gewoonlijk door hem spraken wilden spreken, God hen woorden liet spreken die een zegen voor Israël waren. God legde hem die woorden in de mond. Maar dat is een andere uitdrukking dan:

De Geest van God kwam over hem.

Dat de Geest van God op een mens komt, is de uitdrukking die de Bijbel in het Oude Testament gewoonlijk gebruikt voor een profeet die rechtstreeks van God een godsspraak ontvangt. Er kan dus iets enigszins anders zijn aan de manier waarop dit tot hem kwam, omdat de bewoording anders is. Maar welk verschil er precies is en wat de betekenis daarvan is, zou volgens mij heel moeilijk door ons te beschrijven en te begrijpen zijn.

16

De derde godsspraak en de koning boven Agag

Toen hief hij zijn godsspraak aan en zei:

> Hij hief zijn spreuk aan en zei: Bileam, de zoon van Beor, spreekt, de man van wie de ogen geopend zijn, spreekt, hij die de woorden van God hoort, spreekt; die het visioen van de Almachtige ziet, terwijl hij neervalt met ontsloten ogen. Hoe goed zijn uw tenten, Jakob! uw woningen, Israël! Als beekdalen strekken ze zich uit, als tuinen aan een rivier; de HEERE plantte ze als aloë's, als ceders aan het water. Water stroomt uit zijn emmers, zijn zaad krijgt veel water; zijn koning wordt boven Agag verheven en zijn koningschap verheft zich. God heeft hem uit Egypte geleid; Hij is hem als de hoorns van een wilde os. Hij zal heidenvolken, zijn tegenstanders, verslinden; hun beenderen zal hij breken, en met zijn pijlen doorboren. Hij kromt zich, hij legt zich neer als een leeuw, als een leeuwin; wie zal hem doen opstaan? Wie u zegent, is gezegend, wie u vervloekt, is vervloekt!
>
> NUMERI 24:3-9

Een paar dingen hierover. Het meeste hiervan spreekt volgens mij voor zich. Het gaat erover hoe Israël zijn vijanden zal overwinnen. Maar in vers 7 staat:

Zijn koning zal machtiger zijn dan Agag.

Hier lijkt het vooruit te wijzen naar de toekomstige koningen van Israël, mogelijk naar David, in plaats van naar de HEERE als Koning. Volgens mij wordt er in de vierde godsspraak verderop naar David verwezen, al zouden we dat ook op Jezus kunnen betrekken. Wat voor David geldt, kan ook voor Jezus gelden. Het kan een dubbele vervulling zijn.

Maar waar het om gaat, is dat Agag, zoals we weten, de koning van de Amalekieten was. Dat wil zeggen, op een later tijdstip, in de dagen van David en Saul — nog voordat David aan de macht kwam, in de dagen van Saul — zei de profeet Samuel tegen Saul dat hij de Amalekieten moest gaan verslaan. Hij trok eropuit, streed tegen hen en versloeg hen, maar hij bracht koning Agag levend als gevangene mee terug.

Het probleem daarmee was dat dit honderden jaren hierna gebeurde. Daarom zeggen sommige mensen dat hier sprake is van een anachronisme: Agag wordt historisch gezien op de verkeerde plaats in de tijd gezet. Maar dat is eigenlijk geen ernstig probleem. Er zijn veel landen geweest waar koningen dezelfde naam hadden. Ze werden zelfs opzettelijk naar eerdere koningen genoemd. Je kunt een koning Karel de Vierde hebben, of een Hendrik de Achtste, of een Lodewijk de Zestiende, of zoiets. Dat komt doordat er heel wat Lodewijken en heel wat Hendrikken en heel wat Karels zijn. Het komt heel vaak voor dat bepaalde koningen dezelfde naam krijgen als eerdere koningen.

Het is ook mogelijk dat in Amalek alle koningen Agag werden genoemd, net zoals het mogelijk is dat veel of alle koningen in sommige Filistijnse steden Abimelech heetten, of dat alle koningen van Egypte farao werden genoemd. Er is dus geen reden om hier een anachronisme te zien. Bij een anachronisme wordt iets op de verkeerde historische of chronologische plaats gezet, en sommige mensen verwijten het verhaal dat dit probleem zich hier voordoet. Het lijkt mij goedkope en dwaze kritiek.

17

De leeuw van Israël en Jakobs zegen

Nog iets in vers 9. Daar wordt over Israël gezegd:

Hij buigt zich neer en gaat liggen als een leeuw, en wie durft zo'n leeuw wakker te maken?

Dat zou je enigszins bekend in de oren moeten klinken. Want toen Jakob zijn twaalf zonen zegende in Genesis hoofdstuk negenenveertig, zei hij in vers negen precies deze woorden over Juda.

Een leeuw is natuurlijk een majestueus dier dat zich door niets bedreigd voelt en heel zelfverzekerd en heel gevaarlijk is. Juda met een leeuw vergelijken, zoals Jakob deed, of Israël hier met een leeuw vergelijken, betekent natuurlijk eenvoudig dat hij zich niet door zijn vijanden zal laten bedreigen. Waar hij ook is, hij zal de situatie beheersen. Hij kan gaan liggen wanneer hij wil; hij kan opstaan wanneer hij wil. Niemand zal hem daartoe dwingen. Het is net als met die gorilla van tweeduizend vijfhonderd kilo. Waar gaat die zitten? Waar hij maar wil. Zo is het ook met een leeuw. Hij gaat liggen wanneer hij wil gaan liggen. Hij staat op wanneer hij wil opstaan. Dat is wat hij zegt.

Het is gewoon interessant dat hij dezelfde woorden gebruikt als Jakob, en dat roept vragen op. Was Bileam bekend met het materiaal in Genesis, met de zegeningen die Jakob had uitgesproken, of is het alleen zo dat de Heilige Geest beide uitspraken inspireerde? Er wordt ons niet uitdrukkelijk verteld dat Jakob door de Heilige Geest geïnspireerd was toen hij in Genesis 49 zijn uitspraken over zijn zonen deed. Er wordt ons alleen verteld dat hij hen zegende en deze woorden sprak. Omdat ze in de Schrift zijn opgetekend, nemen we doorgaans aan dat het geïnspireerde woorden zijn, hoewel de Schrift ons niet vertelt dat ze dat waren.

Maar deze woorden zijn geïnspireerd, want de Geest van God kwam op Bileam toen hij ze uitsprak, en dat maakt het interessant. Het lijkt er beslist op te wijzen dat Jakobs woorden, die identiek waren, eerder ook door de Heilige Geest geïnspireerd waren toen hij over zijn zonen profeteerde. En dan is natuurlijk ook het laatste deel van vers 9 bekend:

18

De zegen van Abraham klinkt opnieuw

Wie jou zegent, zal gezegend worden, en wie jou vervloekt, zal vervloekt worden.

God had die woorden helemaal aan het begin tegen Abraham gesproken, toen God Abraham voor het eerst riep en met hem sloot wat wij het Abrahamitische verbond noemen. Het was een van de beloften die God deed in Genesis hoofdstuk 12, vers 3:

> Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.
>
> GENESIS 12:3

Het werd door Izak herhaald toen hij Jakob zegende, die als Ezau vermomd was. Dat wil zeggen, toen Izak dacht dat hij Ezau zegende, maar in werkelijkheid Jakob zegende, die als Ezau vermomd was. In Genesis hoofdstuk zevenentwintig, vers negenentwintig, sprak hij dezelfde zegen uit:

> Volken zullen je dienen, naties zullen zich voor je buigen. Wees heerser over je broers, de zonen van je moeder zullen zich voor je buigen. Vervloekt moet zijn wie jou vervloekt, en gezegend wie jou zegent!
>
> GENESIS 27:29

Opnieuw vraag je je af: was Bileam op de hoogte van die dingen die God tegen Jakob had gezegd, of kwam dit uitsluitend voort uit wat de Heilige Geest wist? Het is duidelijk dat hij bij deze gelegenheid vervuld was met de Geest en beslist dingen profeteerde die zijn natuurlijke kennis te boven gingen. En zo zien we dat God door deze heidense profeet de dingen herhaalt die God mondeling tegen Abraham zelf had gezegd.

Dat was ongetwijfeld omdat Balak Israël probeerde te vervloeken, en Bileam ook. Bileam kon het gewoon niet, maar later vond hij een manier om het te doen. Maar hij had door zijn eigen woorden gewaarschuwd moeten zijn:

> Wie Israël vervloekt, zal vervloekt worden.
>
> NUMERI 24:9

19

Balaks woede en Bileams laatste godsspraak

Vers 10:

> Toen ontstak Balak in woede tegen Bileam, en hij sloeg zich in de handen. En Balak zei tegen Bileam: Ik heb u geroepen om mijn vijanden te vervloeken, maar zie, u hebt hen deze drie keer juist gezegend!
>
> NUMERI 24:10

Hij sloeg Bileam niet, hoewel hij daar vast toe in de verleiding kwam, maar hij sloeg zijn handen tegen elkaar. Hij was zo boos dat hij ergens op moest slaan.

> Nu dan, maak dat u wegkomt, naar uw woonplaats! Ik had gezegd dat ik u met eer zou overladen, maar zie, de HEERE heeft de eer aan u onthouden.
>
> NUMERI 24:11

> Toen zei Bileam tegen Balak: Heb ik niet tegen de boden die u naar mij stuurde, gezegd: Al zou Balak mij zijn huis vol zilver en goud geven, ik kan het woord van de HEERE niet overtreden door uit eigen wil goed of kwaad te doen. Wat de HEERE zegt, moet ik spreken. Nu ga ik terug naar mijn volk. Kom, ik zal u vertellen wat dit volk uw volk in later tijd zal aandoen.
>
> NUMERI 24:12-14

Dus: ‘Ik zal dit ontslag aanvaarden, maar voordat ik ga, zal ik je wat informatie geven die je misschien graag wilt horen.’ Nog een profetie, de vierde profetie.

Nu wordt ons tot dusver telkens voordat hij begon te spreken verteld dat hij zijn spreuk aanhief. Dezelfde uitdrukking. Bijvoorbeeld hoofdstuk 23, vers 7:

Hij begon zijn voorspelling uit te spreken en zei.

Dat was de eerste spreuk. Over zijn tweede spreuk staat in Numeri 23:18:

> Toen hief hij zijn spreuk aan en zei: Sta op, Balak, luister; hoor mij aan, zoon van Zippor.
>
> NUMERI 23:18

Dat waren de keren dat hij blijkbaar waarzeggerij en toverij gebruikte.

Maar in hoofdstuk 24, toen hij geen toverij gebruikte en de Geest van God op hem kwam, staat in hoofdstuk 24, vers 3:

> Hij hief zijn spreuk aan en zei: Bileam, de zoon van Beor, spreekt, de man van wie de ogen geopend zijn, spreekt,
>
> NUMERI 24:3

Hier hebben we dezelfde uitdrukking:

> Toen hief hij zijn spreuk aan, en zei:
>
> NUMERI 24:15

Maar we lezen niet dat God deze woorden in zijn mond legde. We lezen niet dat de Geest van God op hem kwam. We zien alleen dat hij deze spreuk uitspreekt.

Het is mogelijk dat de Geest van God sinds de vorige nog steeds op hem rustte en dat dit een voortzetting was. Het was onderbroken door Balaks protesten, maar Bileam was nog niet klaar. Hij zegt: ‘Luister nog even. Er komt nog meer.’ Dus de bron van deze spreuk wordt ons niet verteld, behalve dat we, neem ik aan, moeten begrijpen dat die nog steeds van de Geest van God komt, net als de vorige.

20

De ster en de scepter: David en de Messias

> Toen hief hij zijn spreuk aan, en zei: Bileam, de zoon van Beor, spreekt, de man van wie de ogen geopend zijn, spreekt, hij die de woorden van God hoort, spreekt en die de kennis van de Allerhoogste weet; die het visioen van de Almachtige ziet, terwijl hij neervalt met ontsloten ogen. Ik zal hem zien, maar niet nu; ik zal hem aanschouwen, maar niet van nabij. Er zal een ster uit Jakob voortkomen, er zal een scepter uit Israël opkomen; hij zal de flanken van Moab verbrijzelen en alle zonen van Seth vernietigen.
>
> NUMERI 24:15-17

Hij kijkt dus de toekomst in.

> Edom zal bezit zijn en Seïr zal bezit van zijn vijanden zijn, maar Israël zal kracht uitoefenen.
>
> NUMERI 24:18

Dat zijn de bergen waar Edom woonde.

> Uit Jakob zal hij heersen; wie ontkomt uit de stad, zal hij ombrengen.
>
> NUMERI 24:19

Hij leidde deze profetie in met de woorden:

> Nu dan, zie, ik ga terug naar mijn volk. Kom, ik zal u raad geven, en zeggen wat dit volk in later tijd uw volk zal aandoen.
>
> NUMERI 24:14

‘De laatste dagen’, hier weergegeven als ‘in later tijd’, betekent gewoon later dan de dagen waarin ze leven. Deze specifieke godsspraak gaat over iemand uit Israël die Moab neerslaat, en ook Edom neerslaat. Het was David die dat deed. Dit is blijkbaar een profetie over David, maar we hebben genoeg in de Schriften gezien om te weten, vooral bij onze studie van het Nieuwe Testament, dat David een type van Christus is. Wat over David wordt gezegd, geldt heel vaak ook voor Christus, de tweede David, de grotere David die uit zijn wortels zou voortkomen.

Daarom is het niet moeilijk om dit ook als een messiaanse profetie te zien. Maar naar alle waarschijnlijkheid is de vernietiging van Moab en Edom waarover hier wordt gesproken letterlijk bedoeld. Die werd teweeggebracht door de letterlijke koning die in Israël opstond, en dat was David. Maar veel latere profeten in de Bijbel beschrijven de overwinningen van de Messias alsof het gaat om de vernietiging van oude volken. Die volken waren in werkelijkheid al verdwenen voordat Jezus kwam. We weten dat het om geestelijke overwinningen op de volken van de aarde gaat, waaronder moderne volken. Zo beschrijven profeten als Jesaja, Jeremia en Ezechiël ze. Edom bijvoorbeeld bestond al niet meer als volk voordat Jezus geboren werd. En toch lijkt Edom in Jesaja genoemd te worden, samen met Assyrië en bepaalde andere oude volken, als een van de volken die de Messias zou overwinnen. Maar we weten dat de veroveringen van de Messias geestelijke veroveringen zijn. En de volken die Hij overwint, zijn volken die werkelijk bestaan, geen oude volken die uitgestorven zijn.

Dit is gewoon de manier waarop de profeten dingen beschreven die in werkelijkheid enigszins anders zouden zijn, maar in principe hetzelfde. Ze gebruikten daarvoor begrippen die aansloten bij hun eigen woordenschat en hun eigen begrip van de wereld. Of dit naar de Messias verwijst of niet, daarover valt te discussiëren. Maar we weten wel dat de Messias de volken slaat

> En uit Zijn mond kwam een scherp zwaard, opdat Hij daarmee de heidenvolken zou slaan. En Hij zal hen hoeden met een ijzeren staf. En Hij treedt de wijnpersbak van de wijn van de grimmige toorn van de almachtige God.
>
> OPENBARING 19:15

en overwinningen behaalt op Zijn vijanden. De vijanden van Israël, de oude volken die nu uitgestorven zijn, zouden gebruikt worden als een beeld of een type van de geestelijke tegenstand tegen het Koninkrijk van God. Die wordt overwonnen door Christus, door Zijn strijd die Hij via de gemeente voert. Dat komt bij de latere profeten wel vaker voor en zou ook hier kunnen voorkomen. Dit zou in feite de manier kunnen zijn waarop we het moeten begrijpen: een profetie over David en de grotere David Die later zou komen en grotere werken zou doen dan dat.

21

De toekomst van Amalek en de Kenieten

Vers 20:

> Toen Bileam Amalek zag, hief hij zijn spreuk aan, en zei: Amalek is de voornaamste van de heidenvolken, maar zijn einde is dat hij ten onder gaat.
>
> NUMERI 24:20

Ik weet niet zeker of het kamp van Amalek zichtbaar was vanaf het uitkijkpunt waar hij stond, maar hij keek in de richting van Amalek.

‘Eerste’ betekent niet dat het chronologisch het eerste volk was dat bestond, maar het betekent wel dat het een vooraanstaande positie had. Het was een machtig volk, maar het zal worden teruggebracht tot de laatste, de onderste sport van de ladder, als het ware, totdat het ten onder gaat.

De spreker citeert hier een Engelse formulering met ‘shall be last’ (‘zal de laatste zijn’). Daarop berust zijn uitleg over de onderste sport van de ladder. Het Nederlandse citaat spreekt over het einde en de ondergang van Amalek.

> Toen hij de Kenieten zag, hief hij zijn spreuk aan, en zei: Uw woongebied staat vast, uw nest is in de rots vastgezet.
>
> NUMERI 24:21

Trouwens, Amalek werd verslagen in de dagen van Saul, vóór de tijd van David. Het lijkt er dus op dat de verzen 17 tot en met 19 in David vervuld zouden worden, en vers 20 in Davids voorganger Saul. Het gaat hier dus over de tijd rond David en Saul.

> Toch zal Kaïn weggevaagd worden, doordat Assur u als gevangenen wegvoert.
>
> NUMERI 24:22

Assur is de oude naam voor Assyrië, dat op dit moment helemaal geen macht van betekenis was, maar later, na de tijd van David, wel een zeer machtige grootheid werd. Het was het volk dat het noordelijke koninkrijk Israël wegvoerde, meer dan honderd jaar na de tijd van David.

Het volk waarvan hier wordt gezegd dat het ten prooi zal vallen aan Assyrië, zijn de Kenieten. Over hen weten we niet veel, behalve dat er elders in het Oude Testament over de Kenieten wordt gesproken als een volk dat op goede voet stond met Israël. We lezen nergens dat de Kenieten vijanden van Israël waren. Hobab, de zwager van Mozes, wordt zelfs op de een of andere manier met de Kenieten in verband gebracht. En er lijkt geen enkele reden te zijn waarom een of andere vervloeking tegen de Kenieten op zijn plaats zou zijn.

Natuurlijk betekent het feit dat ze op goede voet stonden met Israël op de enige momenten waarop we over hen lezen, niet dat ze op een ander moment niet slecht waren. Alle volken hebben hun kwade kanten. Het kan dus zijn dat het oordeel over de Kenieten helemaal losstaat van de tijden waarin ze met Israël omgingen. Op andere momenten kunnen ze slecht zijn geweest.

22

De schepen van Kittim en komende wereldrijken

Vers 23:

> Toen hief hij zijn spreuk aan en zei: Ach, wie zal leven wanneer God dit doet?
>
> NUMERI 24:23

Vers 24:

> Van de kust van de Kittiërs komen schepen; zij zullen Assur onderdrukken, ook Heber zullen zij onderdrukken, maar ook zij zullen ten onder gaan.
>
> NUMERI 24:24

Assur is Assyrië. Van Heber stammen de Hebreeën af.

De spreker leest aan het einde van dit vers ‘and so shall Amalek until he perishes’ (‘en zo zal ook Amalek ten onder gaan’). De HSV heeft hier ‘maar ook zij zullen ten onder gaan’.

Het Hebreeuwse woord voor Cyprus is Kittim.

De spreker gebruikt in zijn Engelse citaat ‘Cyprus’, waar het Nederlandse citaat ‘de Kittiërs’ heeft.

De oorspronkelijke betekenis ervan was het eiland Cyprus. Maar in het Joodse taalgebruik, en blijkbaar ook in het taalgebruik van Bileam, die geen Jood is, ging het iets betekenen dat verder reikte dan dat. Als je vanuit Israël naar het westen kijkt, de Middellandse Zee op, dan ligt Cyprus daar. Voorbij Cyprus lagen andere landen aan de kust van de Middellandse Zee, en het woord Kittim ging verwijzen naar alles wat van daarachter kwam.

Het is mogelijk dat plunderaars die over zee vanuit verder naar het westen gelegen plaatsen naar Israël kwamen, vaak op Cyprus stopten voor proviand of iets dergelijks. We weten dat het schip waarmee Paulus op weg was naar Rome een tijdlang bij Cyprus stopte. Misschien was Cyprus een gebruikelijke tussenstop om nieuwe voorraden en water enzovoort aan boord te nemen. Wanneer indringers dus vanuit andere plaatsen verder naar het westen naar Israël kwamen, kwamen ze misschien daadwerkelijk vanuit Cyprus, omdat ze onderweg op Cyprus waren gestopt.

Net zoals je er vroeger op kon rekenen dat je in Honolulu zou stoppen en overstappen als je vanuit Los Angeles naar vrijwel elke bestemming in Azië of Australazië vloog. Mensen die vanuit die gebieden naar de westkust kwamen, stopten in Honolulu. We konden dan zeggen dat ze uit Honolulu kwamen, maar eigenlijk kwamen ze van verder weg. Ze kwamen alleen allemaal via Honolulu. De reden waarom ik dit noem, is dat Cyprus, of Kittim, op andere plaatsen in de Bijbel beslist niet voor het eiland Cyprus wordt gebruikt. In 1 Makkabeeën 1:1, een apocrief maar wel historisch boek, wordt Kittim gebruikt om de Grieken aan te duiden. In Daniël hoofdstuk 11, vers 30, zijn de schepen van Kittim blijkbaar de Romeinse vloot. We weten dus dat Rome, Griekenland en andere landen aan de Middellandse Zeekust, verder naar het westen dan Cyprus, in de oude Bijbelse literatuur als Kittim worden aangeduid.

Geleerden denken meestal dat vers 24 verwijst naar de komst van de Romeinen. Dit lijkt bijna een hoofdstuk uit Daniël, waarin Daniël het ene koninkrijk na het andere ziet komen. Het is ongebruikelijk dat er zulke specifieke profetieën worden gegeven die de opeenvolging van verschillende koninkrijken laten zien. Hier gaat het blijkbaar over Saul en David die de Amalekieten, de Moabieten en de Edomieten verdrukken. Vervolgens komen de Assyriërs op, die een vooraanstaande macht in de regio worden. Daarna worden zij verdrukt door de schepen van Kittim.

Kittim zou Griekenland kunnen zijn, zoals in Makkabeeën, of het zou Rome kunnen zijn, zoals in Daniël hoofdstuk 11. Maar het was eigenlijk Griekenland dat vóór Rome kwam en het gebied veroverde. De profetie lijkt Babel, dat Assyrië veroverde, en ook Perzië en Griekenland over te slaan. Het gaat helemaal door tot Rome en de manier waarop Rome die streek later veroverde.

23

Bileams list: Israël verleiden tot afgoderij

Dat brengt ons aan het einde van de profetieën van Bileam.

> Toen stond Bileam op, ging op weg en keerde terug naar zijn woonplaats. Ook Balak ging zijns weegs.
>
> NUMERI 24:25

Bileam keerde terug naar zijn plaats, maar blijkbaar niet terug naar Mesopotamië. Blijkbaar had hij een verblijfplaats, een paar kamers, misschien in de plaatselijke Motel 6 of zoiets in Moab. Waar hij daar in de buurt ook verbleef, daar ging hij naar terug. Want we weten dat hij in hoofdstuk 25 nog in de buurt was. We lezen in hoofdstuk 25 niet over hem, maar hij is het brein achter de ramp die in hoofdstuk 25 plaatsvond, zoals ons veel later, in hoofdstuk 31, wordt verteld.

Mocht je je afvragen, en niet weten, hoe Bileam erin slaagde zijn beloning te innen,

> Zij hebben de rechte weg verlaten en zijn verdwaald en volgen de weg van Bileam, de zoon van Beor, die het loon van de ongerechtigheid liefhad.
>
> 2 PETRUS 2:15

dan is het antwoord dat hij met een ander plan kwam. Hij merkte dat God het hem niet liet doen, telkens wanneer hij Israël probeerde te vervloeken. Maar hij wist genoeg van God, de God van Israël, om te weten dat als Israël tot afgoderij zou vervallen en andere goden zou aanbidden, Jahweh Zelf aanleiding zou vinden om hen te vervloeken.

Het probleem was dus dat God, op het moment dat Bileam hen probeerde te vervloeken, volgens hoofdstuk 23, vers 21,

> Hij aanschouwt geen onrecht in Jakob; ook ziet Hij geen kwaad in Israël aan. De HEERE, zijn God, is met hem, en de jubelklank van de Koning is bij hem.
>
> NUMERI 23:21

Daarom kon er geen bezwering of waarzeggerij tegen Israël worden ingezet, zoals hoofdstuk 23, vers 23 zegt:

> Want er bestaat geen bezwering tegen Jakob of waarzeggerij tegen Israël. Er wordt in deze tijd over Jakob gezegd, en over Israël, wat God gedaan heeft.
>
> NUMERI 23:23

Maar als er daarentegen wel ongerechtigheid in Israël gevonden kon worden, als ze ertoe gebracht konden worden afgoden te aanbidden, dan zou God hen kunnen vervloeken en daartoe bereid zijn.

Zoveel wist Bileam, en daarom gaf hij Balak blijkbaar raad. We lezen hier niet dat hij Balak raad gaf, maar in Openbaring 2:14 wordt ons verteld dat hij Balak inderdaad de raad gaf

> Maar Ik heb enkele dingen tegen u, namelijk dat u daar mensen hebt die zich houden aan de leer van Bileam, die Balak leerde voor de Israëlieten een struikelblok neer te leggen, opdat zij afgodenoffers zouden eten en hoererij bedrijven.
>
> OPENBARING 2:14

Verwijzing gecontroleerd: de spreker noemde Openbaring 14, maar de bewoording is Openbaring 2:14.

We zien dit in Openbaring 2:14. Jezus zei tegen de gemeente van Pergamus:

Ik heb een paar dingen op je tegen, want er zijn bij jou mensen die vasthouden aan de leer van Bileam, die Balak leerde hoe hij de Israëlieten kon laten struikelen door ze voedsel te laten eten dat aan afgoden was geofferd en ze tot seksuele losbandigheid aan te zetten.

Bileam leerde Balak dus hoe hij Israël tot struikelen kon brengen, tot afgoderij en tot hoererij. Waar haalde de schrijver van Openbaring dat vandaan? Rechtstreeks van Jezus. Jezus sprak die woorden. Maar we hebben in Numeri zelf wel één aanwijzing hiervoor, en ook maar één. Die staat veel verderop, in Numeri hoofdstuk 31, nadat God de Israëlieten opdracht geeft een vergeldingsoorlog te voeren tegen de Midianieten en Moabieten vanwege wat hier was gedaan.

Er staat dat de Israëlieten sommige vrouwen van Midian spaarden en hen naar Mozes brachten. In Numeri 31:15 en 16 zei Mozes tegen hen:

> En Mozes zei tegen hen: Hebt u alle vrouwen laten leven? Zie, zíj waren door de raad van Bileam voor de Israëlieten de aanleiding tot trouwbreuk tegen de HEERE, in het geval van Peor, waardoor de plaag kwam onder de gemeenschap van de HEERE.
>
> NUMERI 31:15-16

Het voorval bij Peor is wat we in hoofdstuk 25 zullen lezen. Dat was toen Midianitische en Moabitische vrouwen het kamp van Israël binnenkwamen en de Israëlitische mannen verleidden tot niet alleen seks, maar rituele seks. Dat wil zeggen, bij de gebruikelijke vormen van aanbidding van sommige van deze heidense godheden hoorden orgieën. Natuurlijk is ontucht op zichzelf onrein. Maar in de Bijbel, onder de wet, zouden ze niet ter dood zijn gebracht als ze alleen maar ontucht hadden gepleegd. Ze zouden met de meisjes moeten trouwen. Maar deze vrouwen brachten de Israëlieten tot afgoderij en rituele seks als onderdeel van de aanbidding van, naar alle waarschijnlijkheid, Kamos, de god van de Moabieten.

Dit bracht de vloek over hen. In Numeri 31:16 wordt ons verteld dat ze dit op advies van Bileam deden. Daarom bevestigt Openbaring hoofdstuk twee, vers veertien, dat het op advies van Bileam was. Er wordt ons verteld dat hij Balak daadwerkelijk aanraadde

deze list te gebruiken. Dat is interessant, want het betekent dat hij nog steeds probeerde voor Balak te werken en de beloning te krijgen die God hem niet langs de normale weg liet verkrijgen.

We zullen in hoofdstuk 25 zien dat dit gebeurt. De vrouwen van Moab en Midian komen en brengen Israël op een dwaalspoor, en er komt een oordeel over hen. Er komt een plaag over Israël. Bileam bracht dus wel een vloek over Israël, ook al kon hij hen niet met woorden vervloeken. We komen op dat verhaal terug.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Numeri 24:12-13
- Numeri 23:5
- Numeri 23:12
- Numeri 24:1
- Numeri 24:4
- Numeri 24:16
- Markus 5:9
- Numeri 23:23
- Romeinen 8:31
- Jakobus 4:7
- Numeri 22:12
- Numeri 22:19
- Numeri 22:35
- Numeri 22:41
- Numeri 23:1
- Numeri 23:2
- Numeri 23:3-10
- Numeri 23:11-12
- 1 Petrus 2:9
- Numeri 23:13
- Numeri 23:14-20

- Numeri 23:21
- Numeri 23:22
- Exodus 15:11
- Numeri 23:23-24
- Numeri 23:25
- Numeri 23:26
- Numeri 23:27
- Numeri 23:28-30
- Numeri 24:2
- Numeri 24:3-9
- Genesis 12:3
- Genesis 27:29
- Numeri 24:9
- Numeri 24:10
- Numeri 24:11
- Numeri 24:12-14
- Numeri 23:18
- Numeri 24:3
- Numeri 24:15
- Numeri 24:15-17
- Numeri 24:18
- Numeri 24:19
- Numeri 24:14
- Openbaring 19:15
- Numeri 24:20
- Numeri 24:21
- Numeri 24:22
- Numeri 24:23
- Numeri 24:24
- Numeri 24:25
- 2 Petrus 2:15
- Openbaring 2:14
- Numeri 31:15-16

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.